

tonu „Boli“ srečaš prozo, banalnost, iste fraze: viti če se oko mene zagrljaji tvoji, ko grančice bršljanove (15, 40, 114). Marinizmi, lastni baščanski narodni popevki, motijo: „Usta so tvoja mirisna časka, latice rosne mesnata cviet, pogledi tvoji“ itd. (28) „Koraljna rujna usta“ (25, 33) in slični obrabljeni rekviziti se vračajo, stari motivi so: 16: 33, XIX, XX. Uspomene 43. Vsebinsko so pesmi neznatne; pesnik, ki ljubi, konstatira, da „ne mogu živjet brez muke tije“, da mu je duša „žedna kao pjesak pustinje žarke“ (73, 165). Nazorova ljubezen je strast. „Zvjer sam, što noktim reže bok ženske osvojene“ (165). Nohti sploh igrajo veliko vlogo pri Nazorju, posebno v poznejši ditirambski „titanski“ ljubezni. Presrčnejši je oddelek „Febbre...“ Pesnik se vrne domov k materi v rodno selo. Spomnil sem se Medveda, Župančiča. Nežnolepo je „Gniezdo“.

S ciklom „Pred hramom“ počenja moderni Nazor, vizionalnost, alegorija senzualista. Pesnik je pred vratmi svetišča — Sfinge, Tajne. Rad bi videl njeno „božansko gesto“ in „vječni posmeh za kojim vijek čeznemo“ (80). Dalje apostrofira solnce „praočeta“: „I ja hoću, da nešto svladam, izmučim, oplodim“ (82).

Kolika razlika med tem samozavestnim titanskim patosom in preprostim „panteizmom“ svetnika pesnika.

Prenasičenih, sicer pa vsled fine imitacije bibličnega sloga lepih „bibličkih legend“, ki so ponekod parafraza Visoke pesmi (Ruta Moapka II, III), slovesni ton je vrhunec te zbirke. Duha biblije pa je v njih malo. Nazor je zanesel bujne naturalizme „titanizma ljubezni“ v sveto knjigo, katero je čital najbrže ilustrirano po — Doreeju. Kakor je v legendah enostranski vsled salomizma, je to v še večji meri v Kentavrih. Antiko umeva Nazor renesanški; kakor povsod, je Nazor seveda tudi tu — naturalist, modern. Kentaur je sicer kralj Dragonja iz Velega Jožeta. Kentavrkinja Morusa je naravnost odurna. Mitološka prenasíčenost, patos, gromadenje slik je forma teh slovanske „legende“ popolnujočih grških. Zanimivi so ne samo formalno Ditirambi, posebo „Io pean“ in „Cvrčak“. Vse, kar sledi, je prišlo pač le bolj slučajno v zbirko, saj ni niti označeno pod skupnim naslovom. Domo-rodnih pesmi v tej zbirki Nazorjevi ni.

Problem Mestrovičev pa niti v umetnosti še ni vseskozi jasen. In Nazor ni — Mestrovič.

Dr. I. Pregelj.

VI. umetniška razstava v paviljonu R. Jakopiča.¹

Napisal Ante Gaber.

O zadnjih razstavah nisem pisal poročil, ker nisem mogel hvaliti. Ob vsaki sem mislil, da bo druga boljša, da bom spet lahko slavil, kar je po mislih večine edini namen in edina pravica, ali pa vsaj častna dolžnost kritika umetnosti. Razstava za razstavo slabejša, moja vest pa vedno težja. Počasi sem se preveril, da zlato tega molčanja ni toliko v korist slovenski umetnosti, kakor pa v korist prirediteljev teh razstav. Saj smo v upodabljalnosti se vedno tam, kjer je bila literatura od Vodnika pa do Levstika: kdor zmaže podobico na platno, ali izrežlja iz lesa punco, je umetnik, vreden, da mu hvaležni mili narod izkaže po smrti zahvalo vsaj s tablico na rojstni hiši. Vsa znamenja kažejo, da bo kmalu sklican ustanovni občni zbor prepotrebne družstva, ki se bo pečal s tem častnim dolgom. Odsek za mučenike in pododsek za naše gore liste že deluje marljivo in uspešno. Da pa ti rodoljubi ne bi bili preveč zaposleni v počitnicah, je dolžnost nas mlajših, jim lajšati trud.

Jakopič sam je mogočno zagrmel v „Zvonu“, da ni prijatelj kritike, da ne veruje v njeno blagodejstvo in njeno potrebo, torej tudi ne v njeno opravičenost in nam, „katerih moč je beseda“, milostno dovolil in priporočil „zbujati ljubezen do umetnosti in potrebo do nje“. Gospoda, to je malo sumno, če se kdo tako brani kritike! S tem priznava Jakopič indirektno, da ni vse v redu. Glava našega umetniškega pokreta, je tudi on odgovoren zato, ker je toliko gnilega. Ker je velik poznavalec, je pač predrzno, če ta magacin dobrih in čisto nič vrednih stvari odpira javnosti in še celo privablja obiskovalce z dobroti, prav kakor v panoramah poleg paviljona, kjer človek za dva groša razen užitka dobi še dragoceno darilo. To je poniževanje umetnosti, ono pa varanje umetniško neizobražene publike, ki ima v Jakopiča

to zaupanje, da ji nudi v izložbah res pravo umetnost. Da se pa na tem mestu, kamor vodijo učitelji z najplemenitejšim namenom svoje učence in kamor prihajajo pri nas tako redki prijatelji umetnosti, da bi se izobraževali, v resnici okus le kvari, je vse obsodbe vredna nesramnost. Kdor še ni popolnoma trden v umetnosti, se popolnoma zmede pred to pisano mešanico pravih umetnin in nedosežnih zmazkov in to ga zbega, da izgubi veselje in ljubezen do umetnosti ter ga drugič tudi ni več v razstavo. Kam ste prijadrali na polju svoje nekritičnosti, očitno dokazuje dejstvo, da pri občinstvu še danes velja Žmitek za najiminenitnejšega slikarja. Gotovo mu je iz tega vzroka tudi Ciril in Metodova družba poverila izvršitev razglednic, ki so take, da bi delale sramoto vsakemu boljšemu slikarju hribovskih znamenj. Zgodovinar slovenske kulture se bo moral pečati s to družbo in te po vsej slovenski zemlji razširjene razglednice so gotovo tudi dokument, katerega bo moral vpoštevati. Kako se bo glasila sodba o kulturnosti odbora te družbe, ki je voljen po večini od samih inteligentov, je jasno. Občinstvo, ki vedno in vedno sliši, čita in vidi poleg Jakopiča Žmitka, poleg Jame Žmitka, poleg Groharja in Sternena zopet Žmitka, mora priti do zaključka, da so dela teh mož tudi enake vrednosti. V zadnjem „Zvonu“ je že napisano: „prireditelji R. Jakopič, K. Mysz in P. Žmitek“ in preverjen sem, da si čitatelji pod tem eksotičnim imenom predstavljajo radi Jakopičeve sosesčine bogve kakšno umetniško kapaciteto. Kako se pa to strinja z eksistenco toli opevanega kluba „Sava“, o katerem ste se pred kratkim trdili, da še obstoji? Kako da reprezentant tega kluba razstavlja na svojo roko z nečlani? Vsaj radi ugleda slovenskega naroda bodite toliko obzirni, da te razstave ne boste priredili pod slovensko etiketo, in pazite, da bi radi Jakopičevega imena nihče ne mislil, da prirejajo razstavo morebiti najboljši umetniki, bivši člani „Save“. Kaj bi Du-

¹ Za to kritiko je odgovoren referent. — Uredn.

najčani, ki so videli razstavo pri Miethkeju, mislili o naši umetnosti! Naši umetniki se pa še vedno sklicujejo na tisto skorjico dunajske slave, ki je danes že tako oglodana. Takrat je bil položen temelj, na katerega bi bili morali zgraditi stavbo domače umetnosti, da bi jo občudoval ves svet. Namesto impozantne umetnosti imamo pa danes zgrešen paviljonček pod Tivolijem s provincialno umetnostjo. Naši umetnosti nenavadno naklonjeni ravnatelj dunajske moderne galerije, Dornhoeffler, ni mogel najti v tem paviljonu niti ene slike za razstavo v Rimu. Sternena, ki ga ni več v „Savi“, so prav ob tem času v Hannoveru med 705 slikami odlikovali svetovni priznani strokovnjaki: dr. Wilh. Behncke, dr. A. Brinckmann, L. grof pl. Kalckreuth, Maks Liebermann, dr. Gust. Pauli in Bernh. Rosz, torej najznamenitejši nemški vseučiliški profesorji in slikarji, dočim so Žmitkovo sliko „Na cesti“ baje dali v posebno kamrico za največje originalitete: v nekak „Ladikabinet“.¹ Odlikovani so bili Nemci, Francozi, Švicarji, Belgijci, Nizozemci in edini Avstrijec Sternena. Kaj sta s tem povedala Dornhoeffler in Liebermann, mi pač ni treba razlagati. Tudi o razstavah v Beogradu, Sofiji in Varšavi bobnajo vedno, tega pa ne povedo, da so presojali stvari sami. Kadar bodo govorili o velikih razstavah v Monakovem, Berlinu, Parizu in Benetkah, bo vse kaj drugega, saj so bili povsod hvaležno odklonjeni, če so si sploh upali kaj poslati. Lastna sodba in hvala pa za nas nima prav nobene cene, ker nam pričajo poslednje razstave, da so razstavljalci popolnoma izgubili avtokritičnost, da bi pa presojali drug drugemu, so pa pre malo pogumni in odkritosrčni. Odkritosrčnost med umetniki je pa prvi pogoj poštenega razsodišča, katerega tudi ni bilo ob zadnjih izložbah, tako da je vsak Jakopičev prijatelj lahko razstavljal, kar se mu je zdelo. Ker delajo brez jury, jim je vsaka stvar dosti dobra, zato med umetniki ni več kosanja, gine ambicija, ter raste komodnost in površnost, niveau umetniške cene pa mora padati in padati. Popustljivost in neodkritosrčnost sta ravno glavna greha našega umetniškega propada. Za danes puščam kritiko, če zasluži to ime, na miru in se vračam k umetnikom, ki so že ob ustanovitvi „Sava“ na Dunaju z rahločutnostjo proti Žmitku vsejali seme korupcije, ki danes preti uničiti ves nadaljnji razvoj, če vodstva ne vzemo v roke druge moči. Da je potrebno, se vidi že iz dejstva, da se niti en član „Vesne“, kateri je pripadal ves naš po večini zelo nadarjeni naraščaj, kot n. pr. Birolla, Gaspari, Klemenčič, Smrekar, Santelj, ni maral, oziroma ni mogel pridružiti tej oligarhiji, ki bi bila morala podpirati te fante, ne pa odrivati jih, da se še do danes skoro niso premaknili s prostora. Z vednimi obljubami in tolažbami, da bodo pritegnili vsaj Birollo ali Smrekarja, so stvar zavlačevali, in sedanje razstave se že izmed imenovanih razen Klemenčiča ni nikdo udeležil. Že spletene vezi med „priznanimi“ in „Vesnjani“ so na škodo obojih spet pretrgane, Vesnjani pa z nekaterimi drugimi snujejo društvo, ker so izprevidili, da brez prave organizacije ne morejo nikamor. Podvizajte se, da vas bomo lahko pozimi ali pa vsaj na spomlad pozdravili že združene.

¹ „Hann. Anzeiger.“

V Groharjev spomin — kakor piše „Lj. Zvon“, p. 336 — prireja klub „Sava“ razstavo pod geslom: „Pri Miethkeju smo se sešli in tu smo se zopet zbrali.“ — Tako?! Ali ne čutite, da na grobu uganjate nečednosti? Kje pa je pravzaprav „Sava“? Ti, Rihard Jakopič, razstavljaš lahko, kar hočeš, ker si lastnik paviljona — Grohar je pri Sv. Križu — nepoučeni Jama v daljni tujini — Berneker sploh nima več prostora niti v veliki dvorani, niti v katalogu, čeprav so njegove stvari tukaj, seveda samo za dekoracijo kot palme vrtnarja N. N.... Kje je pa Ferdo Vesel, kje Sternena?

Zato je pa Peter Žmitek tu, ravnatelj Žmitek, ki se je samo vsled usmiljenega srca Miethkejevega in zajčje neodkritosrčnosti ostalih „Savanov“ smel udeležiti dunajske razstave v temnem kotičku pod stopnicami. In če bi imela klikica Jakopič-Žmitek samo malo spoštovanja do Groharjeve smrti, bi se ne pisalo o razstavi „v spominu“.

Saj je Žmitek nedolžen, da je tako, ker je verjel kolegom. Povsod so se ga branili in ugibali, kako bi se ga

OD KRONANJA ANGLEŠKEGA KRALJA:
KRALJ IN KRALJICA SE PELJETA V CERKEV

iznebili, pa nikdo ni imel poguma reči besede. Kar je bilo ponosnih, so se rajši umaknili. Žmitek je pa le vedno mislil, da ga imajo za enakovrednega, pa so ga le tolerirali, četudi je komandiral. Njegovo ime se je strnilo z Jakopičevem, Peter je postal zaslužen. Radi zaslug je dežela kupila od njega tisto „žalostno storijo na gnoju“, ki bi ne prenesla najbolj nedolžnega in usmiljenega umetniškega presodišča, preden si je zagotovila n. pr. Groharjevega „Sejalca“. Jakopič, član deželne umetniškega sveta, ni protestiral proti nakupu Žmitkovega umotvora. Neumljivo mi je, kako je mogel ravno prvi pasti v Žmitkovo povodenj ta naš najresnejši sodnik in apostel. Če je izgubil že toliko razsodnosti in okusa, mu tudi ne moremo tako hudo zameriti, da je s patetično nagrobno gesto pribil od visoke osebe ponošeni lovorjev venec pod Groharjevo masko. Tužna nam majka je pa nanjo nataknila papirnato gloriolo državljanske čednosti in kreposti, in takrat šele je Grohar pismarjem postal umetnik, šele takrat mučenik.

Ko se je slavljeni Janez že izpreminjal v prst, je ta sama z njegovo roko odkrila misterij nerazdružljive zveze z njim

— kmetom-umetnikom. Kako jo „Sejalec“ oploja in v trudu kmeta spet daje svoj sad človeku. V delih Milleta, Segantini in drugih, katerim je bil Grohar pač soroden po izražanju, tega ni nikjer, ker niso bili več pravi kmetje, kot je bil on do zadnjega. Njegove pokrajine: o samo epizode na potu iskanja in slutnje ter scenerija poslednjih nedovršenih del. Ko je izpregledal, se je nevede izrazil monumentalno, dovršiti pa dela ni mogel, ker se je približal rodni zemlji tako blizu, da ga je prijala in obdržala. Ali ni „Pastir“ z ovčami samo del zemlje, ali ne raste iz nje? Iz te žive zemlje, kot jo je Grohar razumel v „Gorajtah“ in v „Jeseni“? Pojav njenega gibanja so pa kmetje-titani na „risbi“ in na skici „Pri delu“. Tako monumentalno je gledal Michelangelo, čuti Daumier. O slikanju ter risanju, o rokodelstvu, se pri teh ne sme govoriti. Grohar je pač več hotel, kot je znal. Izloženega je toliko, da vsakdo lahko spozna, da bi razstavljenih načrtov nikdar ne bil mogel vsestransko brez napak izvršiti. Vedno je popravljaj, preslikaval in izpreminjal formate.

„Selajca“ in „Mecesen“ je odrezal ter izpremenil, pod „Pastirjem“ je nekdanja slika „Za vasjo“. Večkrat je to storil zato, ker ni imel denarja za novo platno in to je tudi vzrok, da je kupoval cenejše barve, ki niso obdržale prvotne boje. Ker ni poznal dosti barvne kemije, so nekatere njegove slike izgubile prvotni svoj sijaj. Po večnem eksperimentiranju in iskanju je našel samega sebe šele v svojih poslednjih, nedovršenih delih. Gotovo bi bil tudi te stvari datiral, kot prekrasno, večerno „stimungo“ „Jesen“, svojo najbolj tehnično dovršeno sliko. Dovršenost „Jeseni“ in „Selajca“, najljubše mu slike, govori o pričakovanju smrti. V „Gorajtah“ se mi zdi najlepša zahvala umirajočega kraja, ki mu je radodarno dajal motivov, kolikor jih je hotel izbrati. Pa tudi sneg na „Sorskem polju“ in „Vasico“, „Staro Loko“, je pozdravil s tresočo roko, ves zaklad dragih mu sujetov je še enkrat upodobil, preden se je ločil. Upognjeni, izmučeni voznik se je preskrbljen napotil proti domu.

(Konec prih.)

To in ono.

Koncert glasbenega društva „Ljubljana“.

Mešani zbor glasbenega društva „Ljubljana“ razpolaga z okoli poldrugim sto dobro izvežbanih pevcev in pevk. S tem pevskim materialom je društvo priredilo 25. junija popoldne svoj koncert v veliki dvorani hotela „Union“. Da je ta čas za take prireditve skrajno neugoden, mora vsakdo priznati, saj je sezona za to že davno minula in občinstvo komaj čaka lepih dnevo, da na prostem uživa svežega zraka. Da je bil pa ta koncert kljub temu tako lepo obiskan, je za društvo kaj veselo znamenje, ker je občinstvo s tem pokazalo, da se za ta zavod jako zanima. Bil je pa tudi koncert res zanimanja vreden. Razen dveh točk, ki so se vljudno koncedirale gostu, virtuozu na violončelu, g. profesorju K. Kleinu od dvorne opere na Dunaju, so se izvajale edino skladbe naših domačih skladateljev. In tako je prav. Gojimo predvsem domačo umetnost, ako hočemo, da se lepo razvija. Če sami ne spoštujemo in ne cenimo svojega, ne moremo zahtevati, da to store tuji.

Sporod koncerta „Ljubljane“ je obsegal šest vokalnih skladb za mešan in za moški zbor, ter tri orkestralna dela in eno solo-točko za violončelo. Kot prvo številko sporeda je izvajal orkester „Slovenske filharmonije“ Stanko Premierlov „Scherzo“. Menda je to njegovo prvo orkestralno delo, s katerim je nastopil pred občinstvo v koncertni dvorani. Kot skladatelja zborov smo ga imeli že večkrat priliko spoznati v koncertih. Z omenjeno skladbo pa je pokazal, da mu tudi orkestralno polje ni tuje in da zna orkestralne instrumente po njihovi karakteristiki precej dobro uporabljati. Skladbo samo kot tako karakterizira nekaka lahka ritmičnih motivov, ki slede drug za drugim in se vežejo v celoto nekake šaljive in naivne vsebine, kakršno zahteva oblika „Scherza“. Obliko „Scherza“ nahajamo pogosto kot samostalen stavek v sonatah in na podlagi take oblike je konstruiran tudi Premierlov Scherzo, v katerem so motivi dobro in tematično obdelani. — Za to skladbo je izvajal orkester „Adagio“ od Lajovica. Tudi ta „Adagio“ je konstruiran na podlagi oblike, kakor jo nahajamo v „Adagiju“ pri sonatah, v katerih je uvrščen kot samostalen sklad (stavek). Motivi v Lajovičevi skladbi so lepo tematično izvedeni in

uporabljeni, in to daje celi kompoziciji edinstvo v skupni celoti. Harmonizacija in instrumentacija tega dela je moderna in je polna glasbenih in instrumentalnih efektov. Posebno efektno uporablja Lajovic v svojem „Adagiu“ rogove in tudi druge instrumente, s katerimi zabarva jako spretno in okusno različne stavke in motive cele svoje skladbe. Obe omenjeni skladbi je orkester izvajal s primernim niansovanjem precizno in z lepim fraziranjem. Gospodu kapelniku Czajaneku, ki je vodil orkester mirno in brez vse efektacije, gre vsa pohvala za to.

Za orkestralnimi skladbami so sledile vokalne, in sicer štirje mešani zbori. Prvi izmed teh je bila skupina šestih narodnih pesmi, ki jih je harmoniziral A. Svetek narodnemu značaju primerno. Vseh šest napevov je zapel zbor eksaktno in žel za to v živahnem ploskanju od občinstva zaslužen priznanje. Pri tem se je koj pokazalo, da zbor ni le po številu velik, temveč da razpolaga tudi z jako dobrim materialom, tako v ženskih kakor v moških glasovih, in da je ta dobil v kratkem času svojega obstanka že precejšnjo uglašenost in rutino, s katero se more lotiti izvajanja tudi težjih del. Za narodnimi napevi je zapel mešan zbor „Barkarolo“ od Fr. Gerbiča. Zbor je bil komponiran že pred mnogimi leti in se je izvajal v narodni čitalnici ljubljanski, ko je še obstajal čitalniški pevski zbor; tudi v Novem mestu so ga izvajali in menda tudi drugod. Karakteristiko zibajočih motivov, ki se v tej skladbi nahajajo, je zbor „Ljubljane“ jako dobro pogočil in jo s primernim naglaševanjem spravil do veljave. Baritonov solo bi bil prišel gotovo do večje veljave, ako bi ne bil stal solist preveč odzadaj za pevci, tako pa je bil nekoliko od teh zasenčen. Videti pa je bilo, da razpolaga pevec z glasom prijetnega timbra, ki je zmožen lepega razvitka.

Tretja točka mešanega zbora je bila karakteristična skladba „Ponte dei sospiri“ od A. Svetka, v kateri sklada lep v glasbi riše in opisuje vsebino teksta. Vseh karakterističnih momentov skladbe se je zbor dobro zavedal, ter jih je v petju s pristojnim naglaševanjem in s primernim dinamičnim stopnjevanjem markiral ter s tem podal zaokroženo in dobro cizilirano izvedbo v celoti skladbe. Zato je pa tudi sledilo dolgotrajajoče odobravanje z burnim po-

Izostalo bi pa brez skode „Kako se je seznanila babica s cesarjem Jožefom“, ker ni za naše razmere. Zakaj nam opisuje 119. berilo zoološki vrt in akvarij v Berlinu, ko se nam vendar ni treba sramovati Schönbrunn? Búdimo domoljubni ponos pri mladini! Kako bodo razumeli naši dijaki, ki po veliki večini

še niso videli morja, Aškerčevi: „Ribičev strah“ in „Kašljan in Boštjan“, ki nimata nobene pesniške vrednosti? To je navadna proza. — Pa počakajmo par let, potem bomo laže sodili. G. sestavitelju pa hvala za obilni trud in istotako srečno roko v izbiri gradiva za nadaljnje čitanke
L. Arh.

VI. umetniška razstava v paviljonu R. Jakopiča.

Napisal Ante Gaber.

(Konec.)

Rihard Jakopič se slavnosti v Groharjev spomin nikakor ni udeležil v svečani obleki. „Eva“ je kup pepela s stobarvnimi iskricami velikega umetnega ognja. Ne morem se otresti suma, da je naslikana samo radi razstave, kjer so slike večjega formata potrebne za aranžma. Ubijal sem si glavo, zakaj mojster zamorsko prodajalko preprog, s kepami pečatnega voska v rokah, imenuje Evo. Ta vendar ni imela desne roke iz čokolade, pa še to preklano. Prostornost je izvrstno pogojena in okvir je krasen, vse drugo ponesrečen eksperiment. Nekaj drugega je pa dekorativna slika „V sanjah“, preproga, slikana iz najbolj sočnih barv Jakopičeve vsemogočne palete. Zelo dovršena in trajne cene je tudi posrečena študija pri umetni luči „Romanca“. Portiera je delikatesa prve vrste in odtehta pogreške risbe. Iz istega časa je tudi „Zima“ in večina ostalih pokrajin, ki so nekatere v svoji rafinirani enostavnosti uprav čudovite. To je bila Jakopičeva najboljša doba, ker je v najnovejših slikah, kakor „Eva“, nazadoval. Dosti je, če samo omenjam, da so temu vzrok velike skrbi s paviljonom in pomanjkanje časa za delo, in osvedočen sem, da bo iz iskric pod pepelom „Eve“ spet vzplamtel žar njegovih svetnikov.

Najbolj zrele in najsolidnejše stvari je razstavil Jama. Vsestransko znanje je trdna podlaga svežosti in prozornosti teh mirnih pokrajin. Vse je zdravo, mlado, spomladansko. Po vedrini jasnih dni idiličnega svatbenega popotovanja ob Donavi, je oblačen dan v „Amsterdamu“ prijetna premena. Samo hladna zelena barva, pa vendar vse mrgoli nijans. Najmanj pisane na razstavi so njegove slike, pa vendar nikjer ne manjka barv in nikdar ne postanejo monotone. Zračna perspektiva je dosežena z izredno malo sredstvi in kupola „Luteranske cerkve v Amsterdamu“ je presenetljiva v plastičnosti. Kakšnih slik bi radi Ljubljančani, če teh tako prikupnih, pa vendar nič sladkih umetnin ne pokupijo? Izgovora pač nimajo nobenega, če so za ostanke tujih umetnostno trgovskih razprodaj izmetali tisočake. Da, če bi bil Jama tudi rojen v Dürnsteinu in bi njegova dela prinesel v Ljubljano kak dunajski Žid!

Vse boljše je pa Žmitku, ker zna — prodajati. Če bi toliko ne umetničil, polival z malinovcem in hotel biti na vsak način interesanten, bi lahko napravil marsikako vzprejemljivo stvar, kot je n. pr. „V letoviščnem parku“ prav čedna sličica. Ali pa da bi vsaj ne simboliziral, kar se mu prav nič ne poda in tudi dosledno ponesreči. Zakaj ravno pri bengalični luči straši tisti odrti možakar onega neusmiljeno zarisanega otročička skrivnostnega početja. Gospodu umetniku sem dolžan hvalo, ker mi je razodel, da dojenček lovi metulja — sam bi bil gotovo zastoj ugal, kaj pomeni tisti zagonezni kosček barve na fantkovem trebuščku.

Ker že ravno govorim o začetnikih našega impresionizma, ne morem pozabiti slike št. 135 a. „Impresija“: imenitno v prostor komponiran sopek cvetic v najdrznejši, a virtuozi harmoniji barv. Genialno odkritje novih potov itd. Ustvaril je to nepričakovano remek-delo Bruno, mali Vavpotičev sinko, in prekrasno dokazal, koliko neznanja se da prikriti z impresionizmom.

Dela njegovega papana, Ivana Vavpotiča, so najbolj pripravna za naša stanovanja ter so občinstvu tudi vsestransko všeč. Ker je izboren risar, so njegovi portreti podobni, kar skoro redno pogrešamo pri impresionističnih izdelkih. Kljub temu pa občinstvo le malo sega po njegovih slikah in redko naroča pri njem portrete, čeprav nam dobrih portretistov ne preostaja. Izvrstni portret g. skladatelja Gerbiča nekoliko trpi, ker sta okolica in ozadje naslikanega v samih rdečih tonih. Elegantne, skoro ženske pokrajine so večkrat v škodo enotnosti preobložene, da je na eni sliki kar po več motivov („Kalužnice“). Suetov ne izbira: večerna zarja v „Karavankah“, mladi levi, veja nad jezersko gladino, elegantne dame in opice, vse so mu enako slikovite in vse dovrši z isto solidno eleganco.

In otec Franke je zopet tu! Kako bi ga dosti dostojno pozdravil! Z mladeniško vnemo študira atmosfero, rešuje probleme neba, pajčevinasto slikovitost čipk, delikatno nežnost dekliških lic.

Magolič starejši je silno marljiv. Poizkuša celo novo tehniko, poantilizmu podobno. On je edini slikar stare in moderne Ljubljane. Trnovska cerkev je za samouka presenetljiva stvar. Energija, resna volja in ukaželjnost mu garantirajo uspeh.

Njegov sin se je lotil za začetnika pretežkih problemov. To je nevarna pot v maniro. Škoda trošiti talenta za „Zimski večer“, „Na poljani“ in podobne nejasnosti, ki so se že povsod preživele. Na sliki „V jutranji megli“ je že mnogo dobrega, pa vendar naj se rajši vrne tja, ker je začel z „V jeseni“.

Marčič nazaduje in pada v diletantizem. Lahkotni akvareli so vse nekaj drugega kot oljnat platno. „Adrija“ je iz boljših časov, Boecklinski „Zapuščen otok“ je pa trši od naslikanih kraških pečin.

Gerbiču manjka šole in ne ve še, česa se bi pravzaprav oprijel. Naj bi delal po naravi, mnogo risal, a zasedaj še ne z goljufivim pastelom. V „Utvi“ je pogum.

Škoda, da je Žabota poslal samo „Razpoloženje“. Mož zna, pa ne pokaže. Drugi si tako velike kompozicije niti pričeti ne upajo.

Klemenčiča tare boj za obstanek. Kaj bi lahko naredil, pričajo njegove študije.

Tratnik bi bil lahko poslal marsikaj boljšega in originalnejšega.

Da je v Vasiljeviču nekaj, pravi Jakopič. Bomo videli...

Jakhel z „damskim portretom“ svoji gospodični sestri ni ravno napravil komplimenta, prej prijatelju Gerbiču. Študija za „Palermo“ je dobra in čez „Karlovski most“ bo prišel v še boljše kraje.

Sirka še ne poznam. Razstavljena glava je čedno šolsko delo.

Zajčeva reliefa sta vredna treh bronastih Prešernov, Repičeva busta je pa delo rutiniranega akademika.

O Myszu sem že govoril.

Razstavo vlečejo iz vode fotografiji. Če bi ne bilo tako duhomorno aranžirano in če bi bilo dve tretjini manj fotografij, bi razstava mnogo pridobila. Sicer jim pa ob srečnem začetku prav odkritosrčno čestitam. Omenim naj samo

Brinška z res umetniškim „Južnim vremenom“, Kunaverja z japonskim „Soparnim jutrom v gorah“ in zanimivimi „Zimskimi večeri“, Plemelja in dušo društva, Frana Vesela. Škoda, da imajo figuralnega tako malo.

Ker je razstavil tudi Avgust Berthold svoje čudovite stvari, pač ni treba še posebej omenjati, da se je obisk fotografske razstave vsakemu bogato izplačal.

Kar se pa tiče umetniške razstave, sem pa preverjen, da govorim v imenu publike in v imenu vseh pravih ljubiteljev umetnosti, če še enkrat pribijem, da tako zmašeno razstavo odločno odklanjam. Da takih izložb več ne bo, nam zagotavlja snujoča se umetniška organizacija.

„Ljubezen do umetnosti, dobra volja in pohlevna duša in sovrastvo do laži“¹ so mi narekemale poročilo. Izpolnil sem svojo dolžnost.

¹ R. Jakopič v „Zvonu“ p. 356.

ODKRITJE SPOMENIKA P. BERNARDU VOVKU

To in ono.

Odkritje spomenika p. Bernardu Vovku.

Dne 26. junija t. l. so odkrili na pokopališču v Brežicah nagrobni spomenik zaslužnemu šolniku, frančiškanku p. Bernardu Vovku, ki je umrl 8. marca t. l. istotam. (O njegovem življenju glej „Dom in Svet“ 1908, št. 2, str. 95, 96.) Spomenik so mu postavili njegovi bivši učenci; izdelal ga je kipar Alojzij Vodnik iz kararskega marmorja. — Slovesnosti odkritja se je udeležilo 14 učencev pokojnikovih, med njimi: nadrevident juž. žel. Jos. Gomilšek, nadsvetnik Mat. Zamida, finančni svetnik Fr. Zajc, nadporočnik v pok. Otmar Sever, notar Rohrmann, okr. tajnik Adolf Rohrmann, dalje drž. in dež. poslanec kanonik dr. Žitnik, provincial Angelus, p. Hugolin Sattner, župniki Gabrič, Jančigar, Kerin, Režek. Drugi so poslali pozdrave, med njimi viceadmiral Ant. Haus. — Ob 9. uri je bila sv. maša. Celebrant je imel tisti krasni plašč, ki so ga podarili učenci p. Vovku ob njegovi demantni maši l. 1908. Po sv. maši so šli udeleženci s frančiškansko družino vred na pokopališče, kjer je kratko, a lepo govoril notar Rohrmann. Odkritju spomenika je sledila skupna molitev. — Redka je pieteta, kakršno izkazujejo p. Bernardu njegovi bivši učenci. XY.

Ljudski oder.

8. septembra t. l. je bil otvorjen Ljudski oder z javno produkcijo dramatične sole. (I. tečaj je vodil prof. A. Robida, II. pa dr. J. Robida.) Šola je trajala tri mesece. Učenci so hoteli pokazati, da znajo nastopiti v klasiški ter ljudski igri in v deklamaciji.

Če vpoštevamo, da je šola trajala jako malo časa in da učenci po velikanski večini niso poznali niti odra, niti skrivnosti igralske tehnike, moramo odkritosrčno priznati, da so igralci in učitelji dosegli dovolj. S par izjemami je bilo sicer še vse diletantsko; mnogokje je bilo opaziti, da manjka glasovne moči in izvežbanosti ter naravnih, zaokroženih kretanj in, kar je bolj usodepolno, zadostne inteligentnosti za pravo umevanje vloge. Toda pri nekaterih učencih smo tudi z zadoščenjem opazili izredno dramatiško sposobnost, sposobnost včuvstvovanja in izražanja, kar nam je dovolj garancije za igralski uspeh Ljudskega odra. Par upravičeno ambicioznih igralcev in igralk, ki jih Ljudski oder, hvala Bogu, že ima, more potegniti vso drugo tovarišijo k sebi in za seboj. To se bo zgodilo. Tisti, ki so ob prvem nastopu učencev Ljudskega odra obupavali, nimajo prav. Iz tega ma-